© Eserin Her Türlü Basım Hakkı Anlaşmalı Olarak
Ensar Neşriyat'a Aittir.

ISBN : 978-605-5623-13-5
Sertifika No: 16093

Kitabın Adı
"Çocuk Sorunları ve İslam Sempozyumu"
(30 Eylül -2 Ekim 2005, İlahiyat Fakültesi, Rize)

Düzenleme Kurulu
Prof. Dr. S. Kemal SANDIKÇI, Başkan

Yrd. Doç. Dr. Ahmet İshak DEMİR, Yrd. Doç. Dr. Ahmet ALBAYRAK
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KARAMAN, Doç. Dr. Yavuz KÖKTAŞ
Yrd. Doç. Dr. Zafer ERGİNLİ, Arş. Gör. Bayramali NAZIROĞLU, Sekreter

Yayına Hazırlayan
Yrd. Doç. Dr. Ahmet İshak DEMİR

Ses Kaydı Çözümleme
Yrd. Doç. Dr. Ahmet İshak DEMİR, Arş. Gör. Bayramali NAZIROĞLU
Arş. Gör. Mustafa IRMAK, Arş. Gör. Ümit ERKAN

Kapak - Sayfa Düzeni
Ayda ALACA

Baskı-Cilt
Nesil Matbaacılık

1. Basım
Ocak 2010

İletişim
Kıztaşı Cad. No: 10 Fatih / İstanbul
Tel : (0212) 491 19 03-04 Faks : (0212) 491 19 30
www.ensarnesriyat.com.tr e-mail: ensar@ensarnesriyat.com.tr

KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARIN SORUNLARI

Zeki KARATAŞ[1]

Teşekkür ediyorum sayın başkan, kıymetli misafirler biz ev sahibi olmamız hasebiyle ilimize tekrardan hoş geldiniz diyorum, diğer salonda oturum devam ederken bizi tercih ettiğiniz için de teşekkür ediyorum. Sempozyumun açılışında Sosyal Hizmetler Kurumu olarak bizlere yönelik bazı eleştiriler vardı ben onları cevaplayarak başlamak istiyorum. SHÇEK Genel müdürünün sempozyuma katılmadığı ifade edildi. Biz Rize olarak genel müdürlüğümüzü temsil ediyoruz. Aynı tarihte çocuk sorunlarıyla ilgili sokak çocuklarıyla ilgili bir sempozyum olması hasebiyle bir çok arkadaşımız oraya katıldı. Genel müdürümüz de Güney doğu'da kurum gezisinde olduğu için toplantıya katılamadı. Bunu belirttikten sonra konuma geçmek istiyorum.

1.GİRİŞ

Toplumun temel birimi olarak kabul edilen aile bireyle toplum arasında köprü vazifesi gören sosyal bir kurumdur. Küreselleşmenin etkisiyle insanların yaşam tarzında meydana gelen değişim,

---

1 Sosyal Hizmet Uzmanı, Rize İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü

ailenin geleneksel rol ve fonksiyonlarını da değiştirmiştir. Modern toplumların her sorunun çözümü için kurumsal yapılaşmaya doğru gidişi, aile konusunda da kurumsal desteği zorunlu kılmıştır. Genelde dünya ülkelerine, özelde ülkemize baktığımızda; eşler arası anlaşmazlıkların arttığını ve ailelerin çocuklar üzerindeki denetimlerinin giderek yetersiz kaldığını söyleyebiliriz.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızlı gelişimi ile birlikte küresel bir köye dönüşen dünyamızda toplumların bünyesinde meydana gelen yapısal değişiklikleri yakından takip etmekteyiz. Toplumsal yapıdaki hızlı değişimler ve bu değişimlere bağlı olarak ortaya çıkan sosyo-ekonomik sorunlar öncelikle aileyi etkilemektedir. Aileler bu yapısal değişikliklerden olumsuz etkilendiği zaman sorunlar ortaya çıkmaktadır. Şehir yaşamının işsiz ve dar gelirli insanları ile köy yaşamının topraksız insanlarının oluşturduğu aileler yoksulluk olgusuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Korunmaya muhtaç çocuklar, genellikle bu yoksulluk kültürü sonucu ortaya çıkan bir risk grubudur.

Birleşmiş Milletler (1967) sosyal refah'ı "birey, aile, grup ve toplumların değişen koşullarından doğan sorunlarını gidermek için onları güçlendiren faaliyetler bütünü" olarak tanımlar. Bir toplumun kalkınmışlık düzeyi, o toplumun refahı ile yani sosyal değişmeye uyum kapasitesi ile oluşur. On dokuzuncu yüzyılda sanayileşmenin getirdiği değişme ve uyum bugün hala ülkelerin sosyal refahının sağlanmasında önemini korumaktadır. Çünkü sanayileşme birçok değişimi beraberinde getirmektedir. Zaman içinde meydana gelen yeni gelişmeler, yeni sorunları ortaya çıkarmaktadır. Örneğin Amerika'da adolesan doğurganlığının artması; boşanmaların ve yoksulluğun da artmasına neden olmuştur (Bulut ve Özdemir;1998,23).

Belirli bir yaşam düzeyi için gerekli kaynaklardan yararlanamayan insan gruplarının refahını sağlamayı temel hedef edinen mesleklerden biri de sosyal hizmettir. Sosyal hizmet mesleğinin çeşitli ihtiyaç grupları içerisinde "özel durumları" nedeniyle refahını karşılamak durumunda olduğu gruplardan biri de "korunmaya muhtaç çocuklar"dır. Bu konu sosyal hizmetlerin Aile ve Çocuk refahı alanı içinde ele alınır (Bulut ve Özdemir;1988,23).

Yoksulluk kültürü; korunmaya muhtaç çocuğun bireysel olarak toplumla bütünleşmesini önemli ölçüde aksatmaktadır. Toplumdan ayrı tutulma duygusu; çaresizlik, başkalarına bağımlılık ve düşük özsaygı düzeyine sahip olmasına neden olur. Toplumla barış içinde değil, toplumdan soyutlanmış, ayırımcı düşünceler ve çatışmalar içinde yaşamak önem kazanır. Zayıf bir benlik yapısı, cinsel kimliğin kazanılamaması, saldırganlık, bugünü yaşama ve yarını düşünmeme, kendini bırakma ve her türlü psikopatolojiye karşı gösterilen hoşgörü değer, tutum ve davranışların egemen boyutlarıdır. Yoksul insanlar ve çocuklar sadece kendi çevrelerinde yaşarlar; tarih ve toplum bilgileri sınırlıdır. Yalnız kendi dertlerini, kendi çevrelerini ve kendi yaşam tarzlarını bilirler (Lewis,1971;556–557). Yoksulluk alt kültürü içinde, zor şartlarda yaşamlarını sürdürmeye çalışan çocukların fiziksel ve psiko-sosyal gelişimlerinde yetersizlikler görülmektedir. Yoksulluğun yanında ailenin bütünlüğünde meydana gelen ve aile bireylerinden kaynaklanan bozulmalar ya da ölümler çocuğun toplumsal koruma sistemi içine alınmasını zorunlu kılmaktadır. Ülkemizde en yaygın toplumsal koruma sistemi, kurum bakımı şeklinde örgütlenmiş resmi yatılı bakım hizmetidir. Bunun yanında evlat edinme ve koruyucu aile hizmetiyle sınırlı sayıda olsa da korunmaya muhtaç çocuğun bakım ve yetiştirilmesi sağlanmaktadır.

2. KURUM BAKIM MODELİ VE SOSYAL HİZMETLER

Kurum bakımı, "bir aile ortamında bulunamayan çocukların yatılı olarak, kendileriyle herhangi bir kan bağı olmayan diğer çocuklarla birlikte gruplar halinde ya da topluca yaşamaları ve kendileriyle kan bağı olmayan ve biyolojik ebeveynlerin yerini alan yetişkinlerce bakılmaları" olarak tanımlanır (Erkan,1995;4). Ülkemizde korunmaya muhtaç çocuklara çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları tarzında kurum bakımı hizmeti ile bakılmaktadır. Son yıllarda ise, artan sokak çocukları ve madde bağımlısı çocukların sorunlarına çözüm bulmak ve bu çocukları rehabilite ederek yeniden topluma kazandırmak amacıyla çocuk ve gençlik merkezleri açılmaya başlamıştır. 1983 yılında kabul edilen SHÇEK Kanunu'nda bu kuruluşlar aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

Çocuk yuvaları; "0–12 yaş arası korunmaya muhtaç çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşları"dır (2828 Sayılı Yasa, 3.md.(e) bendi).

Yetiştirme Yurtları; "13–18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmelerini ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşları"dır (2828 Sayılı Yasa, 3.md.(e) bendi).

Çocuk ve Gençlik Merkezleri, "eşler arası anlaşmazlık, ihmal, hastalık, kötü alışkanlık, yoksulluk, terk ve benzeri nedenlerle sokağa düşerek sosyal tehlike ile karşı karşıya kalan veya sokakta çalışan çocuk ve gençlerin geçici süre ile rehabilitasyonlarını ve topluma yeniden kazandırılmalarını sağlamak amacıyla kurulan yatılı ve gündüzlü sosyal hizmet kuruluşları"dır (2828 sayılı Kanun'a Ek: 30.5.1997 - KHK–572/5 md.).

Bir çocuğun en iyi kişilik gelişimini sağlayacağı, benlik algısının yüksek olacağı yer şüphesiz aile ortamıdır. Ancak terk, kimsesizlik, ailenin ihmal ve istismarı, sosyo-ekonomik yetersizlikler, aile parçalanması gibi sorunlar nedeniyle her toplumda ailesinden ayrı yaşamak durumunda kalan korunmaya muhtaç çocuklar ve gençler bulunmaktadır. 2828 Sayılı SHÇEK Kanununda, "korunmaya muhtaç çocuk" kavramı ile; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

Ana veya babasız, ana ve babasız,

Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,

Ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen,

Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya

uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklar kastedilmektedir. Çocuğu korunmaya muhtaç duruma düşüren nedenler yasada da belirtildiği gibi ana baba

yokluğu ile sınırlı değildir. Ailenin ihmal ve istismarı da çocuğun korunmaya muhtaç hale gelmesinde önemli bir işleve sahiptir (Koşar;1992).

Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında barınan korunmaya muhtaç bu çocukların; Türk örf, adet, inanç ve milli ahlakına sahip, kendine güvenen, insan sevgisi ve saygısıyla dolu, Atatürkçü düşünce ve Atatürk ilke ve inkılâplarına uygun olarak yetiştirilmeleri ve bir iş ya da meslek sahibi yapılmaları, koruma kararı kalktıktan sonra da toplum içinde izlenmeleri ve olanaklar ölçüsünde desteklenmeleri amaçlanmıştır (SHÇEK Kanunu).

Mayıs 2005 istatistiklerine göre, çocuklara ilişkin bu kurumlardan 95 çocuk yuvasında 9.609 ve 109 yetiştirme yurdunda 10.127 korunmaya muhtaç çocuğa bakılmaktadır. Ayrıca 0-6 yaş grubu çocuklara gündüzlü bakım hizmeti veren 7 kreş ve gündüz bakımevinde 457 çocuğa hizmet götürülmektedir. 1997 yılından itibaren kurulmaya başlanan, 43 çocuk ve gençlik merkezinde ise bugüne kadar 41.982 çocuk ve gence hizmet verilmiştir. Yeni açılmaya başlanan, 2 adet gençlik evinden ise 8 çocuk yararlanmaktadır (SHÇEK Genel Müdürlüğü, 2005).

1995-2005 yılları arasında korunma altına alınan 48.708 çocuğun bölgelere göre dağılımına baktığımızda önümüze şöyle bir tablo çıkmaktadır. Bu çocuklardan;

11.532'sinin İç Anadolu Bölgesi'nden,

8.575'inin Marmara Bölgesi'nden,

7.555'inin Karadeniz Bölgesi'nden,

5.751'inin Akdeniz Bölgesi'nden,

5.615'inin Ege Bölgesi'nden,

5.585'inin Doğu Anadolu Bölgesi'nden,

4.096'sının Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden bakım ve korunma altına alındıkları görülmektedir. (SHÇEK Genel Müdürlüğü, 2005).

Ülkemizde ilk kurum bakım hizmeti, Selçuklular ve Osmanlı İmparatorluğu döneminde vakıflar vasıtasıyla yürütülmüştür. 1915 yılında Darüleytamlar kurulmuş ve Trablusgarp ve Balkan

Savaşları'nda şehit olanların çocuklarının korunması amacına yönelik hizmetler yürütülmeye başlanmıştır. 30 Haziran 1921'de Ankara'da Himaye-i Etval Cemiyeti (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu) kurulmuştur. Bu cemiyet Türkiye'deki ilk sosyal hizmet kuruluşu olarak kabul edilmektedir. 1949 yılında 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun kabul edilmiş ve mahalli imkânlarla kimsesizler yurdu adı altında kuruluşlar açılmaya başlamıştır. 1957 yılında ise bu kanun yürürlükten kalmış ve 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun yürürlüğe girmiş ve korunmaya muhtaç çocuklara milli eğitim ve sağlık sosyal yardım bakanlığı tarafından kurum bakım hizmeti sunulmuştur. 1982 Anayasası'nın kabulünden sonra 24.05.1983 tarihinde 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu kabul edilmiş ve katma bütçeli tüzel kişilikli kamu kuruluşu statüsünü taşıyan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu tarihten sonra Ülkemizdeki çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları SHÇEK Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmetlerini sürdürmüşlerdir. SHÇEK Genel Müdürlüğü korunmaya muhtaç çocuklara kurum bakım hizmeti sağlama noktasında tek yetkili kurumdur.

3. KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLAR VE KURUM BAKIMI

Kurum bakımının çocuklar üzerindeki etkilerinin incelendiği hemen her çalışmada ayrılma ve anne yoksunluğu kavramlarının ayrı bir önem taşıdığı görülür (Erkan;1995,9). Doğumu takip eden ilk üç yıl boyunca anne-çocuk beraberliği ruh sağlığı açısından çok önemlidir. Doğumdan sonra annesini kaybeden veya çeşitli sebeplerle anneden ayrılan bebekler, modern kurumlarda çok iyi bakılıp beslenseler dahi güven duygularını kaybetmekte ve ruhsal yönden geri kalmaktadırlar. Zira güven duygusu, bebeğe yaşama isteği veren, hayata bağlayan ve duygusal zekâsını geliştiren güçlü bir etkiye sahiptir (Çankırılı;2003,30).

Yaşamın başlangıcında görülen ilk sosyal davranış, bebeklerin annelerine olan bağlılığıdır. Bağlılığın uyum sağlama yönünden değeri çok büyüktür. Şöyle ki, bebeğin anneye yakın olmasını sağlar,

böylece bebek hem beslenir hem de çevreden gelebilecek olumsuz etkilerden korunur (Morgan;1988,64). Çocuk ile anne arasında şefkat ve acziyete dayalı bir birliktelik mevcut olup, çocuğun biyo-psikolojik yapısı (fıtratı) gereği bakıma ve korunmaya ihtiyacı vardır. Ailenin kendi yapısından ya da kontrol dışı olaylardan kaynaklanan nedenlerle çocuğa bu desteği sağlayamadığı noktada kurum bakımı devreye girmektedir.

Aileler genellikle kriz dönemlerinde, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine müracaat ederek çocuklarını bakım ve koruma altına vermek istemektedirler. Ailenin müracaatı sonrası sosyal hizmet uzmanlarınca yapılan incelemede çocuğun mutlak surette kurum bakımına alınması zorunluluğu tespit edilirse, çocuk hakkında mahkemeden korunma kararı çıkartılır ve çocuk yaşına uygun bir sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilir. Anne-babası tarafından terk edilen ya da ihmal-istismar edilen çocukların durumu herhangi bir kanaldan Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri'ne ulaşırsa, öncelikli olarak sosyal inceleme süreci başlatılır ve çocuk en kısa sürede kurum bakımına yerleştirilir. Anne-babası belli olmayan ya da evlilik dışı dünyaya gelen çocuklar; -yasal yollarla yapılan araştırma sonucu ulaşılırsa- ebeveynlerinin rızası alınarak, anne-babalarının ortaya çıkmaması durumunda da rızaya bakılmaksızın evlat edinme hizmetinden yararlandırılırlar. Başvuran aile sayısının çok olması nedeniyle terk ya da buluntu çocuklar rahatlıkla sırada bekleyen bir aileye evlatlık verilmektedir. SHÇEK tarafından bugüne kadar 7.671 çocuk evlat edindirme suretiyle bir aile yanına yerleştirilmiştir (SHÇEK,2005). Korunmaya muhtaç çocuk kurum bakımına alındıktan sonra gerekli yasal işlemler yapılarak bir koruyucu aile yanına da yerleştirilebilir. Koruyucu aile sistemi uzun yıllar Ülkemizde uygulanıyor olmasına rağmen, yeterli sayıya ulaşamamıştır. Şu anda koruyucu aile yanında bakılan çocuk sayısı 619'dur (SHÇEK,2005). Düzenlenen kampanyalara rağmen bu sayı arttırılamamıştır.

Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında kalan çocukların, korunma altına alınmadan önce çoğunlukla aileleri ile birlikte yaşadıkları bilinmektedir. Dolayısıyla bu çocuklar yaygın

kanaatin aksine "kimsesiz" değil, "kimseli" korunmaya muhtaç çocuklardır (İlik;1997,20). Aileler yaşadıkları ekonomik yoksulluk sonucu, daha iyi maddi koşullar taşıması nedeniyle çocuklarını yuva ve yurtlara vermeyi tercih etmektedirler. Bu noktada Sosyal Hizmet Kuruluşlarının özendirici olup olmadığı konusu tartışma gündemine gelmektedir. Özellikle Ülkemizin ekonomik krize girdiği dönemlerde yuva yurtlara başvuran aile sayısında önemli ölçüde artış olduğu gözlenmiştir. Bu noktada yoksulluk kültürü ve köyden kente göç olgusu etkili bir faktör olmuştur. Ayrıca 1988 yılında 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'na eklenen 3413 sayılı yasa gereği korunma altında bulunan çocuklar 18 yaşını tamamladıktan sonra Kamu Kurum ve Kuruluşları'nda işe girme hakkı elde etmektedirler. Bugüne kadar bu yasa kapsamında 24.130 korunmaya muhtaç genç işe yerleştirilmiştir (SHÇEK,2005). Her yıl ortalama 1.500 genç bu kanundan yararlanmaktadır. Bu durum; bakım ve korunma altında bulunan çocukların, ailelerinin sosyo-ekonomik yapılarının iyileşmesine rağmen, işe giriş fırsatından yararlanması için korunma kararlarının kaldırılmasını engellemektedir. Ülkemizde genç nüfus açısından bakıldığında işsizlik oranının yüksek olması, yetiştirme yurtlarının da kamu sektöründe işe giriş imkanı sağlaması nedeniyle, kurum bakımı aileler açısından cazibesini korumaktadır. Yetiştirme yurtlarında kalıp, bir işe yerleştirileceğini bilen çocuklar ise, iş garantisinin verdiği rahatlıkla öğrenimlerine gereken önemi vermemekte ve çoğunluğu ilköğretimi yeterli görmekte, meslek sahibi olmakta gerekli özeni göstermemektedirler (Geçimli ve diğ.;1995,63).

Özellikle 2005 yılında SHÇEK Genel Müdürlüğü'nün yapmış olduğu yönetmelik değişikliği ve yayınlamış olduğu genelgelerde çocuğun ailesi ya da yakınları yanında bakımı üzerinde vurgu yapılmıştır. 2005 yılı Nisan ayından itibaren Kuruluşlarda kalan çocukların mevcut durumlarının yeniden değerlendirilmesi amacıyla, çocukların aileleri hakkında sosyal inceleme başlatılması ve sonuçları hakkında düzenli olarak SHÇEK Genel Müdürlüğü'ne bilgi verilmesi istenmiştir. "Aileye Dönüş Projesi" olarak adlandırılan bu uygulamayla, özellikle ekonomik yoksulluk nedeniyle yurt ve

yuvalarda kalan "kimseli çocuklar"ın aile ortamında bakımlarının sağlanması amaçlanmıştır. Kuruluşlarda çalışan Sosyal Hizmet Uzmanları, Psikologlar, Çocuk Gelişimciler ve Öğretmenler bu uygulamanın çocuğun duygusal ve zihinsel gelişimi açısından çok daha yararlı olacağı kanaati üzerinde birleşmektedirler. Mali açıdan bakıldığında ise, çocuğun aile yanında bakımının daha az masrafla sağlandığı yapılan hesaplamalarla ortaya konulmuştur. Kuruluş ortamında bakılan bir çocuğun maliyeti yaklaşık 700-800 YTL. civarındadır. Ailesi yanında bakılan çocuğun ailesine 158 YTL. nakit para yardımı yapılmakta ve çocuğun tedavi, giyim, kırtasiye giderleri karşılanmaktadır. Bu miktar toplam 250-300 YTL.'yi geçmemektedir. Çocuğun ailesi yanında kalmasının hem duygusal açıdan, hem de ekonomik açıdan daha yararlı olduğu görülmektedir (Rakamlar 2005 yılı Ağustos Ayı esas alınarak verilmiştir).

4. KURUM BAKIMININ ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

4.1.Anlamsızlık Duygusu ve İnancın Önemi

Korunmaya muhtaç çocukların kurum bakımına alınma aşamasında toplu yaşama ve genellikle kışla tipi binalara uyum sağlayabilmesi için ilk yaklaşım tarzı çok önemlidir. Özellikle soyut düşünmenin gelişmeye başlamadığı 0-12 yaş dönemi yuva çocuklarının ailelerinden ve sosyal çevrelerinden kopmaları travma etkisine neden olmaktadır. Başına gelen olayların iç yüzünü anlama istidadına sahip olmaması nedeniyle suçluluk duygusu yaşamakta ve genellikle içe kapanmaktadırlar. Ayrılmayı yalnızca terk edilme olarak değil, aynı zamanda cezalandırma ve sevginin kaybı ile eşdeğerde algılama eğilimi içindedirler (Erkan;1995,10).

Çocuk soyut düşünmenin gelişmeye başladığı 11-14 yaş döneminde çevresindeki olayların hakikatini anlamaya çalışmakta ve genellemeler yapmaya başlamaktadır (Morgan;1988,64). Yuva ya da yurtlarda kalan korunmaya muhtaç çocuklar, bir şekilde ailelerinden ve yakınlarından ayrılmak zorunda kalmışlardır. Ayrılma karşısında yaşadıkları travma(incinme) sonucu, belirsizlik ve olanları anlamlandıramama duygusu altında yoğun

bir umutsuzluk yaşamaktadırlar. Yurtta kalan gençler özellikle kimlik kazanma aşamasında olmaları nedeniyle; geçmişten gelen hüzünlerden ve gelecek kaygısından gelen endişelerden dolayı sürekli yaşamdan şikâyet ederler. Geçmiş yaşantıları ve yakınları ile olan zayıf bağlantıları nedeniyle hayatı anlamlandırma konusunda güçlük çekerler. Öz aileleri ile birlikte yaşayan çocuklar her zaman geçmişlerine ilişkin bilgi alma şansına sahiptirler. Ailelerinden ayrılmış olan çocukların ise çoğu zaman böyle bir olanağı yoktur. Onların geçmişleri kayıp ya da unutulmuş olabilir. Bilindiği gibi çocukların geçmişle bağlantılarının kopuk olması halinde, duygusal ve sosyal gelişimleri daha güç olmaktadır (İl;2000,29).

İnsanın kendisiyle ilk ilişkiye giren, onun bilinçli olan benliğidir. Hem kendisinin hem de o insanın farkına varan benlik karşısında bulduğu bu varlığa bir anlam bulmak zorundadır (Ulusoy;2003,118). Benlik kavramı bireyin zihinsel ve fiziksel özelliklerinin toplamı ve bireyin sahip olduğu bütün bu özelliklere ilişkin kendini değerlendirmesi olarak tanımlanabilir. Çocuğun benliği onunla iletişim halinde olan yetişkinlerin sözel yada sözel olmayan tavırlarıyla oluşmaya başlar. Ancak benlik imgesinin başkalarının verdiği geribildirimlerden etkilenerek gelişmesi sürecinde birey pasif bir varlık değildir. Kendi zihinsel kapasitesi ile yaşantılarının zenginliği ve genişliğine göre bu geribildirimleri alır ve kendine göre yorumlar (Pişkin;2000,97). Sosyal hizmet kuruluşlarında toplu bakım söz konusu olduğu için, tek kişi tarafından sağlanan sürekli bir bakım yoktur. Çocuğun özdeşim sağlayacağı ve model alacağı kişi sayısının çok olması ve çalışma düzeni gereği derinlemesine ilişki kuracağı yetişkinin olmaması nedeniyle benlik algılaması düşüktür. Kurumlarda çalışan kişiler çocuklarla yakın ilişki kursalar bile, anne-babanın bire bir kurduğu duygusal ilişkiye benzememesi nedeniyle önemsiz kalmaktadır.

Yetişkinlerle kurulan iletişimin yüzeysel olması korunmaya muhtaç çocuklarda değersizlik duygusu oluşturmakta ve yaşama dair hedefleri belirsizleşmektedir. Bir insanın hayatının bir hiç olduğunu, gereksiz olduğunu hissetmesi insanın en temel acısıdır. Bu kabuller insanın yaşamla tüm bağlarını kopartır. Ruhunu her an taciz

içinde bırakır. Tüm yaşama isteğini yok eder. Hayatı çekilmez kılar. Duygular kararır, ruh acı çeker. Akıl taciz içinde kalır. Bu duygular dayanılmazdır. İnsan bir dayanak noktası arar (Ulusoy;2003,134). Eğer bu aşamada çocuğa kendisine değer veren ve onu her an görüp gözeten aşkın bir varlığın desteği anlatılabilirse, yaşadığı anlamsızlık sorunu hafifleyecektir. Özellikle ailesinden ve yakınlarından ayrı yaşayan çocuklar için sonsuz kudret sahibi ve merhametli bir Yaratıcıya inanmak, hayata umutla bağlanmalarını sağlaması açısından önem taşımaktadır. Çünkü Allah'a bütün kalbiyle inanan ve güvenen bir kişinin bu imanı sayesinde, kendine olan güveni, dayanma, direnme gücü artmakta, başkalarına bağımlılıktan kurtulmakta ve hayattaki problemlerle baş etme gücünü kendinde bulabilmektedir. Allah'a, kadere, kâinattaki düzene ve ahirete olan inanç, insana karşılaşılabilecek en kötü tecrübelerin bile bir anlamının olduğunu öğreterek umutsuzluğa düşülmesine engel olabilmektedir. Temel güven duygusunun kaynağını oluşturan din, insana bir dünya görüşü, olaylara bakış açısı, hayat ve ölüm ötesi hakkında ilmin ve teknolojinin sağlayamadığı bir teselli ve itminan verir (Kimter;2002,188–189).

Araştırmalar çocuk ve ergenlerin fiziki ve psikolojik özellikler yönünden kendilerine en çok benzeyen, kendilerine sevgi ve şefkat gösteren modellerle özdeşleştiklerini göstermiştir. Onlar diğer tutum ve davranışlarında olduğu gibi ahlaki ve dini tutum ve davranışlar konusunda da en çok özdeşim kurdukları kimselerden etkilenmektedirler. Bu nedenle çocukların ve gençlerin hayata hazırlanmalarından sorumlu olan kimselerin her şeyden önce onlara örnek davranışlar sergilemeleri gerekmektedir (Kılavuz;2002,252). Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında, din görevlileri ve ilahiyat lisans eğitimi almış öğretmenler de görev yapmaktadırlar. Ancak yeterince model olamadıkları için çocukların ahlaki ve inanç gelişimleri noktasından yetersiz kalmaktadırlar.

Avrupa Birliği Ülkelerinde, özellikle Almanya'da sosyal hizmetler alanında görev yapan "sosyal ilahiyatçılar" bulunmaktadır. Almanya'da Sosyal İlahiyat, ilahiyat ve sosyal hizmetler (sosyal pedagoji ve sosyal çalışma) bilimlerinden oluşan bir bilim ve meslek dalıdır. Sosyal İlahiyatçı öğrenciler, sosyal hizmet uzmanlarına

verilen temel dersleri almak mecburiyetinde oldukları için, din pedagojisi, psikolojisi ve ahlakı gibi konular hakkında da bilgi sahibi olmaktadırlar. Sosyal ilahiyatçı olarak yetiştirilen öğrenciler, eğitimleri sonunda hem dini eğitim, hem de sosyal pedagoji ve sosyal çalışma alanında kalifiyeli eleman olarak çalışabilmektedir. Sosyal İlahiyatçılar, gerek kiliselere ait sosyal kurumlarda, gerekse devletin değişik sosyal hizmet kurumlarında ya sosyal hizmet uzmanı ya da din adamı olarak veya iki fonksiyonu birlikte üstlenerek görev alabilmektedirler. Özellikle intihara meyilli kişilerin manevi dünyalarını tamir etmek, aile içi şiddete maruz kalmış aile fertlerine manevi destekli psiko-sosyal yardımlarda bulunmak, modern hayat ile örf ve gelenekler arasında kalmış ve manevi boşluklara itilmiş gençlerin sorunlarına çözüm üretmek, bunalıma girmiş kişilere manevi rehabilitasyon hizmetleri sunmak Sosyal İlahiyatçıların görev alanına girmektedir. Almanya'da yaklaşık 35 bin sosyal ilahiyatçı (Seelsorger) değişik sosyal alanlarda faaliyet göstermektedirler (Seyyar;2004,59). Ülkemizde; özelde korunmaya muhtaç çocuklarda, genelde diğer çocuk ve gençlerde var olan anlamsızlık sorununa çözüm bulma noktasında manevi terapinin bilimsel formda sunulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. İlahiyat ve pedagoji alanında eğitim veren üniversiteler Almanya örneğini de dikkate alarak kendi eğitimlerinde yapısal değişikliğe gitmelidirler.

4.2. Yalnızlık Duygusu ve Varoluşsal Boşluk

Korunmaya muhtaç çocuklar sık sık boşluk, anlamsızlık ve yalnızlık duygularından yakınırlar. Boşluk duygusu insana acı veren ve rahatsızlık uyandıran bir özel yaşantı olarak tanımlanmaktadır. Yalnızlık çeken insanlar sıkça boşluk duygusundan sözederler. Amerikalıların dörtte biri kendini "kronik yalnız" olarak tanımlamaktadırlar. Fransa'da ise, aynı oranda insan sık sık yalnızlık hissettiğini söylerken, yüzde 54'ü hayatlarında yalnızlık çektikleri bir dönem olduğunu belirtiyor (Ulusoy;2000,481). Yalnızlık ve boşluk duygusu modern insanın madde ve teknoloji ile gideremediği bir durumdur. Özellikle ailesinden ayrı yaşamak zorunda kalan çocuklar kendilerini bir yere ait hissedemedikleri için gurbet ve yalnızlık duyguları kronik bir hal alır.

Yalnızlık "yalnız olma durumu, kimsesizlik" olarak tanımlanmaktadır (TDK 1988). Lapota yalnızlığın üç farklı tipinden söz etmektedir. Bunlardan birincisi yapayalnızlık (lonesomeness), ikincisi yalnızlık (aloneness) ve üçüncüsü tekbaşınalık (loneliness)'tır.

Yapayalnızlık beklenmedik bir deneyimdir. Yaşamımızın herhangi bir döneminde hepimizin başına gelebilecek bir yalnızlık türüdür. Diğerleriyle birlikte olma arzusuna rağmen onlarla birlikte olamamak bu kapsamda ele alınmaktadır. Ebeveynin yaşadığı sorunlar nedeniyle onlardan ayrılmak durumunda kalan çocuklar bu deneyimi yoğun yaşamaktadırlar. Kurum bakımına alınan bu çocuklar aileden ayrılmayı içsel tepkilerle dile getirmektedir. Alıştığı ve kendisine tanıdık gelen bir çevreden anlam veremediği olaylar nedeniyle ayrılmak durumunda kalan çocuk, derin bir boşluk duygusu yaşamakta sosyal yaşama ilgisiz kalmakta ve içe kapanmaktadır. Çocuk yalnızlıktan ve yabancılaşmadan ancak sevgi, şefkat ve ait olma duygusu ile kurtulabilir. İnsan sosyal bir varlık olması nedeniyle değişik gruplara ait olmaya ve kabul edilmeye ihtiyacı vardır.

Yalnızlık ilişkide olmamayı anlatır. Sözgelimi ressam, üretici bireyler, yazarlar, kaşifler ya da icat yapanlar kendi bireysel süreçlerini gerçekleştirmek, bir şeyler üretmek için çevresinde hiç kimseyi istemez ve onlarla birlikte olmayı tercih etmezler. Bu, bireysel bir seçimdir. Yalnız olmak üretmek demektir.

Tek başınalık istenen, ihtiyaç duyulan ve arzu edilen şeylerden bilinçli olarak ayrı kalmayı ifade eder. Bu tür yalnızlığı bireyler çevresindeki ilişkiler, ortam, kişiler onları tatmin etmediği ve beklentilerine uymadığı zaman bilinçli olarak, kendi tercihleriyle seçerler. Bazı durumlarda da tekbaşınalık seçilmiş ve farkında olunan bir durum değildir. Neden ve niçin tek başına kalındığı konusunda bir farkındalık yoktur. Francel tekbaşınalığı başkalarını sevememe, anlaşmada bulunamama olarak tanımlamaktadır (Aktaş ve Duyan; 2002,304).

Yalnızlığın uzun dönemli olumlu işlevleri olduğu kadar olumsuz işlevleri ve sonuçları da vardır. Burada bireyselliğinden yabancılaşma, kendini reddetme anlamındaki sağlıksız yalnızlıktan

sözedilmektedir. Gerçektebu durum yalnızlıktan öte belirsiz ve tahrip edici bir kaygı göstergesidir. Bu bir tür yalnızlık anksiyetesidir (Aktaş ve Duyan;2002,305). Korunmaya muhtaç çocuklarda, aileden uzak yaşama, kurumdaki bakıcı ve öğretmenleri ile derinlemesine iletişim kuramama nedeniyle sürekli bir gerilim duygusu oluşmaktadır. Kişinin kendini seven birilerine, genel anlamda şefkatli ilişkilere, günlük hayatta bire bir samimi ilişkilerin olduğu. grup yaşantısına ihtiyacı vardır. Bu yaşantı en sağlıklı bir şekilde toplumun küçük bir birimi olan aile tarafından karşılanmaktadır. Sığınılacak bir aile yuvasının olmadığı dönemlerde yalnızlık ve gurbet duygularının oluşturduğu anksiyete normal kabul edilmelidir.

Kaygı (anksiyete) bozukluğu, süreğen ve açıklanamayan içsel sıkıntı olarak tanımlanabilir. Kaygılı olan insan sıkıntılıdır, anlamsız bir heyecan çeker. Kötü bir şey olacakmış sanısına kapılır ve bu duygudan kurtulamaz. Kaygının sık sık yinelenmesi, anlamsız ve gereksiz zamanlarda ortaya çıkması ve kişinin olguyla baş edememesi durumlarda psikolojik olarak tedavi edilmesi gerekmektedir (Tomanbay;2002, 409).

Korunmaya muhtaç çocuklarla çalışırken gözlemlediğim önemli olgulardan bir tanesi de hüzün veren müzikleri dinlemeyi ve Türk filmi seyretmeyi sevmeleridir. Geçmiş yaşantılarında yoğun acı yaşamaları ve bu acıyı çoğunlukla bilinçaltına atmaları nedeniyle gizli bir hüznün sürekli beraberlerinde olduğu söylenebilir. Bu hüznü anlamlı uğraşlarla yaşama azmine dönüştürmeyi becerebilenler, akademik ve sosyal yönden daha başarılı olmaktadırlar.

Psikiyatrist ve yazar olan Dr. Kemal Sayar hüznün bizi iç dünyamızın daha önce keşfetmediğimiz ayrıntıları ile buluşturacağını savunmaktadır. Yazara göre hüzün; bir misafir gibi kabul edilmelidir. Misafir size yeni bir dünya getirir ve size bir şeyler katarak ayrılır. Ayrıca bir psikiyatrist olarak şunu da vurgular; "Eğer hüzün ve melali tedavi etseydik, bugün herhalde pek çok edebi şahsiyet olmazdı" (Sayar;2000,41).

Korunmaya muhtaç çocuklar geçmiş yaşantılarında üzücü olaylarla sık karşılaşmaları nedeniyle zengin bir iç dünyaya sahiptirler. Kişinin iç dünyasında düşündüğü, söylediği duygu

ve düşünceler arasındaki fark, onun yaşamındaki önemli bir stres kaynağını oluşturur. İç dünyasını, yani gerçek duygu ve düşüncelerini ifade edebilen birey, iç dünya dış dünya farkı pek yoktur. Bu nedenle bireyin yaşamında varoluş stresi azdır. Bu bireyin yaşamında can yalnız değildir (Cüceloğlu;2002,78). Bu çocuklara bakım ve korunma altında bulundukları kuruluşlarda başta grup sorumluları olmak üzere, idareci ve sosyal servis elemanları tarafından sağlıklı iletişim kanalları açılmazsa, marjinal(uçta) gruplarla birlikte antisosyal davranışlar sergileme olasılıkları daha yüksek olacaktır. Çünkü anlamlı bulduğu birtakım uğraşları olmayan, bunun sonucunda da varoluşunu yaşamayan bir insan "boşluk" duygusu yaşar. Varoluşsal boşluk, kendini "can sıkıntısı" şeklinde dışa vurur. Burada söz konusu olan can sıkıntısı, tatsız yaşantılar karşısında canın sıkılması değil, ne yapmak istediğini bilmediğinde, anlamlı bulunan amaçlara yönelmediğinde duyulan can sıkıntısıdır (Dökmen;2002,157). Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının en önemli amacı çocukları hayata ve sosyal yaşama hazırlamaktır. Her çocuğun geçmiş yaşantısı, kültürel özellikleri ve psikolojik yapısı farklı olması nedeniyle, çocuklarla yapılacak faaliyetlerde bu bireysel farklılıkların dikkate alınması gerekmektedir. Bireyler neden konduğunu bildiği veya kendi koyduğu kurallara daha çok uyma davranışı gösterirler. İnsanların yaşadıkları yerde söz sahibi olması ve yönetime katılması demokratik yaşamın da bir gereğidir. Toplu yaşamın olduğu yuva ve yurtlarda çocukların yönetime katılımlarını, kendileri için önemli olan konularda karar alabilmelerini sağlayacak düzenlemeler yapılabilse ait olma duyguları kuvvetlendirilmiş olacaktır. Kendilerine değer verildiğini ve bir yere ait olduklarına hisseden çocuklar daha sağlıklı sosyalleşeceklerdir.

4.3. Duygusal Yoksunluk ve Yansımaları

Aile ortamında yaşamayan çocukların içsel boyutta yaşadıkları önemli duygulardan bir tanesi de dış şartlarla giderilemeyecek olan sevgi açığıdır. Bu durum uzmanlar tarafından "duygusal yoksunluk" olarak tanımlanmaktadır. Özellikle küçük yaşta ebeveyninden ayrılmak zorunda kalan bebekler, bu durumu bir dizi davranış bozukluğu ile dışa yansıtırlar. 0-6 yaş yuva çocuklarında da

sıklıkla gözlemlenen yatakta sallanma, parmak emme, alt ıslatma, nedensiz ağlama gibi davranışlar, duygusal yoksunluk nedeniyle ortaya çıkan davranışlardır. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanları çok zorunlu olmadıkça 7 yaşına kadar çocukların kurum bakımına alınmasını doğru bulmamaktadırlar.

Çocuklar daha ilk iki hafta içinde annelerinin sesi, görünüşü ve kokularını keşfedip onlarla özdeşim kurarlar. İlk altı ay içinde aralarında bir sinyal sistemi oluşur ve bu sistem karşılıklı gereksinimlere ve doyumlarına cevap verir. Anneden ayrılma durumunda sistem bozulur ve çocuk kendini güvensiz hisseder. Ancak altı aylıktan sonraki ayrılıklar daha travmatik olmaktadır. Yaşamının ilk yılı içinde kurum bakımına alınan ve kurumda uzun yıllar kalan çocukların uyumsuz ve düşük zeka bölümüne sahip oldukları görülmüştür (Erkan;1995,9).

Kurum bakımının sınırlılıkları nedeniyle korunmaya muhtaç çocukların aile, akrabalık ve komşuluk ilişkileri yetersiz olmaktadır. Sosyalleşmeleri sadece kurum içinde gerçekleşmekte, kendi aralarındaki kapalı gruplaşmalarda da çok yönlü arkadaşlık ilişkileri oluşturamamaktadırlar. Bu çocuklar kurum bakımına gelmeden önce çoğunlukla kırsal alandaki ilçe ve köy tipi yerleşim yerlerinde yaşamaktadırlar. Yuva ve yurtlar ise genellikle büyük şehirlerde ve il merkezlerinde bulunmaktadır. Dolayısıyla bu çocuklar sosyal çevreye ve okullarına uyum sağlamakta zorlanmaktadırlar. Sosyal çevrenin bu çocuklara, yuva ve yurt çocukları olmaları nedeniyle ön yargı ile bakmaları, çoğu zaman okullarda dışlanmaları sevgi ihtiyaçlarını daha da arttırmaktadır. Kurum bakımında ise personelin nitelik ve nicelik olarak yetersiz oluşu, yönetim-personel-çocuk ilişkilerinin sağlıklı ve dengeli bir zemine oturtulmaması ve çocukların kendi aralarındaki ilişkilerinin yüzeysel olması kişilik gelişimlerini olumsuz etkilemektedir.

Duygusal yosunluğun kişide oluşturduğu önemli duygulardan birisi de maddi doyumsuzluk ve tatminsizlik durumudur. Özellikle korunmaya muhtaç çocuklara yönelik düzenlenen faaliyetlerde onların mutlu olmaları hedef alınır. Ancak çocuklar çoğu zaman farkında olmadan anın tadını çıkarmak yerine şikayet ederler ve

yapılanlardan daha fazlasını isteme eğilimi gösterirler. Bu durum; içsel dünyalarında doyurulmayan sevgi ihtiyaçlarının, maddi dünyada tatmin etme arayışının başarısızlıkla sonuçlandığının göstergesidir.

1990'lı yıllardan itibaren Kuruluşların ev tipi modellere dönüşü konusunda çalışma başlatılmış, ancak fiziki yetersizlikler ve kapasitenin yüksek olması gibi nedenlerle istenilen başarı sağlanamamıştır. Toplu yaşamın ve resmi kurum çatısı altında olmanın etkisi ile çocuklarda mülkiyet duygusu yeterince gelişmemektedir. Mülkiyet duyguları yeterince gelişmediği için bulundukları mekânla ve eşyalarla sağlıklı ilişki kurma konusunda sorunlar yaşamaktadırlar. Kurumdaki düzene ve kurallara uymama, arkadaşlarının eşyalarını izinsiz alma, kurum eşyalarına zarar verme davranışları hep mülkiyet duygusunun yetersizliği sonucu ortaya çıkmaktadır. İnsan kendini bir yere ait hissetmezse yabancılaşma ve izole olma durumu ortaya çıkmaktadır.

İnsanlar mükemmel olanı sevme eğilimi içindedirler. Evrene ve insanlara baktığımızda ise, hep bir yetersizlik ve eksiklik olduğunu gözlemleriz. Bizimle aynı düzlemde olan insanlar, bütünüyle içsel sevgi ihtiyacımızı karşılamakta yeterli olamazlar. Bu nedenle insanın bütün ihtiyaç ve arzularına cevap verecek, kalbindeki sonsuz yaşama isteğini tatmin edecek aşkın bir güce inanma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Özellikle ebeveyn sevgisinden yoksun kalmış, örselenmiş ve geleceği konusunda umutsuzluğa kapılmış korunmaya muhtaç çocukların manevi desteğe duydukları ihtiyaç daha da fazladır. İnsan potansiyel yetenekleri ve biyo-psikolojik zaafları nedeniyle, ancak İlahi destek sayesinde mutluluğu yakalayabilir. Çocuk ve gençlerin dini inanç, ibadet ve dua pratiğini yerine getirmeleri duygusal boşluk duygularını yenmeleri konusunda destekleyici nitelikte olacaktır. Ancak çocuklara dini değerler anlatılırken sevgiye dayalı duygusal mesajların daha etkili sonuçlar vereceği göz önünde bulundurulmalıdır. Sevgi yüklü olarak verilen mesajlar onun duygusal boyutunda pozitif yönde etkiler gerçekleştirecektir Albayrak; 2002, 323).

5. SONUÇ

Bilindiği gibi şu yada bu nedenle öz aileleriyle birlikte yaşayamayacak çocukların korunma altına alınmaları söz konusudur. Yapılan çalışmalara göre çocukların korunma altına alınmalarıyla ilgili ilkeler şöyle belirlenmiştir:

Çocuğun mevcut ve korunmaya değer olan ilişkilerinin sürdürülmesi,

Çocukların kendi geçmişlerine ilişkin önemli bilgileri alacaklarına dair güvence verilmesi,

Çocuk için niye ailesinin onun bakımından sorumlu olamayacağının ve birlikte yaşayamayacaklarının netleştirilmesi,

Çocuğun, yaşamında önemli olan kişilerle bağlantısını kaybetmemesinin, benlik imajının zedelenmemesinin güvence altına alınması,

Çocukların ebeveynlerin refahı ve yaşamları ile ilgili endişelerinin giderilmesi,

Çocukların ortada olmayan belki de yaşamayan ebeveynleriyle ilgili gerçek dışı ve muhtemel yaralayıcı, yıpratıcı fanteziler geçirmemelerinin güvence altına alınmasıdır(Foord,1987. aktaran:İl:2000,29).

Kurum yaşamında çocuklarla birebir iletişim içinde olan kişilerin; korunma altındaki ve ayrılık deneyimi yaşamış çocukların hiçbir zaman yeterince anlaşılamamış, sorunları yanıtlanmamış ve örselenmiş çocuklar olduklarını unutmaması gerekmektedir.

Özellikle yetiştirme yurtlarında gençlere yönelik yapılan çalışmalar, arkadaşların otoriteyi temsil eden kişilerden daha önemli olduğunu, gençlik döneminde akranlarının fikrinden etkilendiğini göstermektedir. Her kurumda her zaman liderlik özelliği gösteren arkadaşlarını etkileme gücüne sahip kişiler olacaktır. Yönetimden gence değil de gençten gence aktarılan fikirler diğerlerini daha çok harekete geçirme şansına sahiptir. Bu nedenle belirli konularda sivrilmiş ve etkileme gücüne sahip gençler, "gençlik lideri" olarak geliştirilebilir (Bulut ve Özdemir;1998,24). Bu liderler ahlaki ve manevi açıdan dengeli özelliklere sahip bireyler haline getirilebilirse,

diğer gençler özdeşim kurma yöntemiyle kendi yaşamlarındaki uyumsuzlukları kabul gören davranışlara dönüştürebilirler. Bu konuda kuruluşların işleyişleri; demokratik, paylaşımcı ve katılımcı bir organizasyon yapısına dönüşüm sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

Kurum bakımının çocukların hayatı anlamlandırmaları konusunda duygusal boşluklar oluşturduğu dikkate alınarak bilim ve teknolojinin ışığında manevi boyutu olan yaklaşım yöntemlerine de yer verilmelidir. Zaten kurumlarda fiilen görev yapan ilahiyat formasyonu olan kişilere Almanya örneğinde olduğu gibi "Sosyal İlahiyat" eğitimi verilmeli ve korunmaya muhtaç çocukların özellikle duygusal yoksunluk, yalnızlık ve anlamsızlık duygularının verdiği anksiyeteden manevi destekle kurtulmalarına yardımcı olunmalıdır.

Türkiye gibi sosyal devlet olgusunun henüz tam olarak gelişmediği toplumlarda, devlet üzerindeki vurgu anlamsız ve gereksizdir. Sosyal devlet projesi, içinde doğduğu bir ortamda bile tartışmalı bir konumda iken, bunun ekonomik altyapısına sahip olmayan ülkelerde devlete fazla umut bağlamak gerçekçi bir yaklaşım değildir. Türkiye için ideal model, sivil toplum kurumlarının güçlü olduğu özgeci ve özverili bir toplum projesidir. Üstelik çok zengin bir "vakıf geleneğine" sahip olan bir ülke olarak yeterli tarihsel ve kültürel birikime de sahibiz. Toplumsal çözülme ve bireysellik Türkiye'de henüz Batıda olduğu kadar radikal değildir. Geleneksel olarak sahip olduğumuz bu değerler ne yazık ki yeteri kadar keşfedilmiş değildir ve bu nedenle de bu potansiyel harekete geçirilememektedir (Canatan;2001,217).

Toplum içinde ailesiz kalmak ve ailesiz yetişmek çocukların ve gençlerin sosyalleşmesi üzerinde bölünmelere neden olmaktadır. Toplum içinde dışlanan insanların; itilme, dışlanma koşullarında yaşanılan çelişkilerin karşılanmasında kurum bakımı yeterli kabulü, korumayı ve yetiştirmeyi üretememektedir. Yatacak yer, yiyecek, denetim ve gözetim ortamı olarak nitelik kazanan kurum bakımı; yetiştirme ve toplumsallaşma yönünden ailenin yerini alacak bir etmene ulaşamamaktadır (Cılga;1994,358). Bu nedenle

korunmaya muhtaç çocuklar için kurum bakımı en son çare olarak düşünülmeli, çocuğun ailesi ya da yakınları sosyal yardımlarla desteklenerek çocuğun tanıdığı ve bildiği çevrede yetiştirilmesine önem verilmelidir. 2005 yılı Nisan ayından itibaren SHÇEK Genel Müdürlüğü'nün başlatmış olduğu "Aileye Dönüş Projesi"ne medya ve sivil toplum kuruluşlarının desteği ile toplumsal seferberlik boyutu kazandırılmalı ve korunmaya muhtaç çocukların aile içinde desteklenmeleri konusunda toplumsal bilinç oluşturulmalıdır.

Saygılar sunuyorum.

KAYNAKÇA

Aktaş, Aliye M. Ve Duyan, Veli.(2002) "Kriz Durumları ve Yalnızlık" Deprem ve Sosyal Hizmetler Sempozyumu(5-7 Ararlık 2001). SHÇEK Yay., Ankara.

Albayrak, Ahmet.(2002) "Ergenlerin Dini Gelişiminde Sevgi ve Korku Motifinin Etkinliği". Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi (Edt.Hayati Hökelekli). Ankara Okulu Yay., Ankara.

Bulut, Işıl ve Özdemir, Uğur.(1998) "Yetiştirme Yurtları ve Gençlik Liderliği" Sosyal Hizmet Dergisi. SHÇEK Yay., Ankara.

Canatan, Kadir.(2001) "Avrupa'da Yaşlılar Politikası ve Türk Göçmen Yaşlılar-Hollanda Örneği" Sosyal Hizmet Sempozyumu'96. SHÇEK Yay., Ankara.

Cılga, İbrahim.(1994) Gençlik ve Yaşam Niteliği. Gençlik ve Spor Gn.Md.Yay., Ankara.

Cüceloğlu, Doğan.(2002) İletişim Donanımları. Remzi Kitabevi. İstanbul.

Çankırılı, Ali.(2003) Benim Sağlıklı Bebeğim. Zafer Yay., İstanbul.

Dökmen, Üstün.(2002) Varolmak, Gelişmek, Uzlaşmak. Sistem Yay., İstanbul.

Erkan, Gönül.(1995) Korunmaya Muhtaç Çocuklar: Çocuk Yuvalarında Bir Araştırma. SHÇEK Yay., Ankara.

Geçimli, Ali ve diğ.(1995) "Korunmaya Muhtaç Çocuklara Verilen

Hizmet Modellerinden Kurum Bakımı" 2000'li Yıllara Doğru Sosyal Hizmetlerin Yeri ve Önemi. SHU Derneği Yay. Ankara.

İl, Sunay.(2000) "Bir Sosyal Hizmet Uygulaması Olarak Hayat Hikayesi Oluşturma Çalışması" Sosyal Hizmetler Dergisi. SHÇEK Yay., Ankara.

İlik, Bülent.(1997) Vali Yardımcıları Toplantısında Sunum (17-21 Kasım 1997). SHÇEK-UNICEF Yay. Ankara.

Kimter, Nurten.(2002) "Dini İnanç, İbadet ve Duanın Umutsuzlukla İlişkisi Üzerine" Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi (Edt. Hayati Hökelekli). Ankara Okulu Yay., Ankara.

Klavuz, M.Akif.(2002) "Ergenlerde Özdeşleşme ve Din Eğitimi" Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi (Edt.Hayati Hökelekli). Ankara Okulu Yay., Ankara.

Koşar, Nesrin.(1992) Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı. MN Ofset. Ankara.

Lewis, Oscar.(1971) İşte Hayat C:1-2, E Yay, İstanbul.

Morgan, Clifford T.(1988) Psikolojiye Giriş. H.Ü. Psikoloji Böl. Yay., Ankara.

Pişkin, Metin.(2000) "Özsaygı Geliştirme Eğitimi" İlköğretimde Rehberlik (Edt. Yıldız Kuzgun). Nobel Yay., Ankara.

Sayar, Kemal.(2000) Psikiyatri ve Kültür. İnsan Yay. İstanbul.

Seyyar, Ali.(2004) Teorik ve Pratik Boyutlarıyla Sosyal Bakım. SHÇEK Yay., Ankara.

Tomanbay, İlhan.(2002) "Depremde İnsan, İnsanda Deprem" Deprem ve Sosyal Hizmetler Sempozyumu(5-7 Ararlık 2001). SHÇEK Yay., Ankara.

Ulusoy, Mustafa.(2003) Aynalar Koridorunda Aşk. Karakalem Yay. İstanbul.

Ulusoy, Mustafa.(2000) "Ben-Öteki İlişkisinden Bize Geçişte Meleklere İman" Uluslararası Sempozyum'2000. Gelenek Yay. İstanbul.